

تاریخ ایران در یک نگاه

تهیه و تنظیم: هادی داوودی زواره

امام علی (ع): پسرم! گرچه من به اندازه پیشینیان عمر نکرده‌ام اما با مطالعه تاریخ آنان گویا از اول تا پایان عمرشان با آنان بوده‌ام. [نامه ۳۱ نهج البلاغه؛ خطاب به امام حسن (ع)]

سلسله حکومتی	دوره فرمانروایی	موسس	قلمرو حکومتی	پایتخت	انقراض
مادها	(۱۵۰) ۷۰۰-۵۵۰ ق.م	دیاکو	غرب ایران	هگمتانه	به دست کورش کبیر
هخامنشیان	(۲۲۹) ۳۳۰-۵۵۹ ق.م	کورش کبیر	سراسر امپراتوری ایران از دریاچه آرال تا شمال شرق آفریقا	همدان - بابل - شوش - پاسارگاد - تخت جمشید	با حمله اسکندر مقدونی
سلوکیان	(۶۵) ۲۴۷-۳۱۲ ق.م	سلوکوس	سراسر امپراتوری یونان از مقدونیه تا هند	سلوکیه - انطاکیه	با پیشروی پارت‌ها از شرق و رومیان از غرب
اشکانیان	(۴۷۱) ۲۲۴-۲۴۷ ق.م	اشک	سراسر امپراتوری ایران از شمال هند تا دریای سیاه	اشک آباد - تیسفون	توسط اردشیر ساسانی
ساسانیان	(۴۲۲) ۶۴۸-۲۲۶ م	اردشیر بابکان	سراسر امپراتوری ایران از جنوب دریاچه آرال تا دریای سیاه	بیشاپور - تیسفون	با حمله اعراب
امویان	(۹۱) ۱۳۲-۴۱ ه.ق	معاویه	سراسر امپراتوری اموی از ماوراءالنهر تا اندلس	دمشق	با قیام سیاه جامگان به رهبری ابومسلم خراسانی
عباسیان	(۵۲۴) ۶۵۶-۱۳۲ ه.ق	سفاح	سراسر امپراتوری عباسی از ماوراءالنهر تا شمال غرب آفریقا	بغداد	با حمله هلاکوخان مغول
طاهریان	(۵۴) ۲۵۹-۲۰۵ ه.ق	طاهر ذوالیمینین	خراسان	مرو - نیشابور	توسط یعقوب لیث صفاری
صفاریان	(۱۴۵) ۳۳۰/۳۹۹-۲۵۴	یعقوب لیث	سیستان	زرنج	توسط امیر اسماعیل سامانی و نهایتاً با حمله سلطان محمود غزنوی
سامانیان	(۱۱۶) ۳۹۵-۲۷۹	امیر اسماعیل سامانی	ماوراءالنهر	بخارا	با حملات غزنویان و ایلکخانان
علویان طبرستان	(۶۶) ۳۱۶-۲۵۰	حسن بن زید (داعی کبیر)	شمال ایران	آمل	با حمله زیاریان
زیاریان	(۱۵۶) ۳۷۱/۴۷۱-۳۱۵	مرداویج	شمال و ایران مرکزی	گرگان - اصفهان	توسط عضدالدوله دیلمی و نهایتاً با استیلای اسماعیلیان در منطقه
آل بویه	(۱۲۷) ۴۴۸-۳۲۱	فرزندان بویه [علی، احمد، حسن]	سراسر ایران از رود سند تا یمن	اصفهان - ری - شیراز	با توسعه طلبی غزنویان و فاطمیان و در نهایت با غلبه سلجوقیان
غزنویان	(۲۱۶) ۴۳۲/۵۸۲-۳۶۶	سبکتکین	سیستان - خراسان - عراق عجم	غزنه	شکست از طغرل سلجوقی و نهایتاً با شکست از غوریان
سلجوقیان	(۱۶۱) ۵۹۰-۴۲۹	طغرل	سراسر امپراتوری ایران از رود سیحون تا سواحل مدیترانه	اصفهان - مرو	توسط تکش خوارزمشاهی
اسماعیلیان	(۱۷۱) ۶۵۴-۴۸۳	حسن صباح	دارای پایگاه‌های پراکنده در نواحی مختلف ایران	قلعه الموت قزوین	در جریان هجوم مغولان
خوارزمشاهیان	(۶۱) ۶۲۸-۵۶۷	تکش	سراسر ایران	سمرقند	با حمله گسترده و وحشتناک مغولان
مغولان	(۱۴۰) ۷۵۷-۶۱۷	تموچین (چنگیز خان)	سراسر امپراتوری مغولان از شرق آسیا تا دریای سیاه	قراقرم - پکن	جنگ و کشمکش درونی
ایلخانان	(۸۲) ۷۳۶-۶۵۴	هلاکو	سراسر ایران	مراغه - تبریز	رقابت و درگیری درونی و سر برآوردن حکومت‌های محلی
آل کرت	(۱۴۰) ۷۸۳-۶۴۳	محمد کرت	بخش وسیعی از خراسان بزرگ	هرات	با هجوم تیمور
آل اینجو	(۵۱) ۷۵۴-۷۰۳	شاه محمود	نواحی محدودی از جنوب ایران	شیراز	توسط آل مظفر
سربداران	(۴۷) ۷۸۳-۷۳۶	امیر عبدالرزاق	شمال شرق ایران	سبزوار	با هجوم تیمور
آل مظفر	(۸۲) ۷۹۵-۷۱۳	امیر مبارزالدین	مناطق مرکزی تا جنوب شرقی ایران	یزد	با هجوم تیمور
آل چوپان	(۲۱) ۷۵۹-۷۳۸	شیخ حسن کوچک	آذربایجان	تبریز	با حملات آل مظفر و آل جلایر
آل جلایر	(۹۹) ۸۳۵-۷۳۶	شیخ حسن بزرگ	عراق	بغداد	با هجوم تیمور و ترکمنان
تیموریان	(۱۴۱) ۹۱۲-۷۷۱	امیر تیمور گور	سراسر امپراتوری تیموری از هند تا دریای سیاه	سمرقند - هرات	اختلافات میان شاهزادگان و نهایتاً با هجوم ازبکان
قراقویونلوها	(۹۱) ۸۷۳-۷۸۲	قرايوسف	آذربایجان و ایران مرکزی	تبریز	توسط شاهرخ تیموری و آق قویونلوها
آق قویونلوها	(۳۵) ۹۰۷-۸۷۲	اوزون حسن	آذربایجان و ایران مرکزی	تبریز	توسط شاه اسماعیل صفوی
صفویه	(۲۲۸) ۱۱۳۵-۹۰۷	شاه اسماعیل	سراسر ایران	تبریز - قزوین - اصفهان	یورش افغان‌های قندهار
افشار	(۶۲) ۱۱۴۸-۱۱۶۲/۱۲۱۰	نادرشاه	سراسر ایران	مشهد	شورش در مشهد و سرانجام با حمله آغا محمدخان قاجار
زند	(۴۶) ۱۱۶۳-۱۲۰۹	کریم خان	سراسر ایران	شیراز	با هجوم وحشیانه آغا محمدخان به کرمان و بهم
قاجار	(۱۳۴) ۱۳۴۳-۱۲۰۹ ه.ق (۱۳۱) ۱۳۰۴-۱۱۷۳ ه.ش	آغا محمدخان	سراسر ایران	تهران	با کودتا و قدرت گیری رضاخان
پهلوی	(۵۳) ۱۳۵۷-۱۳۰۴	رضا شاه	سراسر ایران	تهران	با پیروزی انقلاب اسلامی